

(обслужити насамперед широкий загал читачів), що для самого видавництва означало видавати переважно селянську літературу і підручники, майже повна відсутність котрих з року в рік надзвичайно болісно відбивалася на кримському ринку; видавництву вдавалося, не зважаючи на величезні перевантаження, видавати великими тиражами найрізноманітнішу періодичну літературу кримськотатарською мовою.

До досягнень у загальносоюзному масштабі також можна віднести дешевину масової книжки, що стабілізувалася в Криму (10 коп. за 1? д.а.), яку видавництво витримало, незважаючи на її дефіцитність, навіть у найскрутніші в матеріальному відношенні моменти.

У 1926 – 1927 виробничо-видавничому році в Криму почали вживатися заходи для зниження роздрібною ціною книжок і підручників. І хоча підручники кримськотатарською мовою не могли відзначитися невеликою вартістю, проте необхідно відзначити: велику кількість продукції їх в 1925 – 1926 р.; пристосованість підручників до місцевих умов і, по-третє, складність умов, в яких ці підручники видавалися.

Тягар по упорядкуванню татарських підручників, якими цього року значно збагатився Крим, лягла на невеличку групу і без того до останніх меж перевантажених роботою працівників Наркомпросу, які з рачуючою стійкістю і любов'ю до справи виносили всі труднощі і перешкоди видавничої роботи.

В 1927 році планувалося розширити татарську друкарню, у зв'язку з чим Кримське видавництво стало собі за мету здійснити розпочату ним справу з централізації видавництв із метою досягнення максимуму плановості і режиму економії в цій справі.

Торкуючись недоліків в видавництві національної літератури, необхідно також відзначити недостатнє освітлення її питань в пресі, відсутність до кінця 1920-х років регулярних бібліографій на стовпчиках газет і часописів, відсутність повідомлень (про літературу, що видавалася) і, взагалі, слабо поставлену роботу в Криму з просування книги (особливо національної) в село, врахування попиту на неї, а також обслуговування покупця національної літератури продавцем, що розуміє його мову.

Серед значних вад книжок, що видавалися в той період – хиби в техніці, а також у мові, що, незважаючи на ретельну редакторську роботу, часто, була пересипана турецькими, арабськими та іншими словами, незрозумілими широким масам кримськотатарських читачів [5, с.106-109].

Таким чином, можна зробити висновок, що у досліджуваній період, незважаючи на величезні труднощі, видання найрізноманітнішої літератури кримськотатарською мовою у Кримській АРСР було налагоджено. Звісно, що в цей період, ще ні кількість цієї літератури, ні, інколи, її якість не відповідали потребам шкіл та широких читацьких мас. Очевидно, що головним у цьому процесі було те, що нова, радянська кримськотатарська література та підручники створювалися і видавалися у Криму, тобто, на місці. І що дуже важливо, це те, що в її створенні головну роль відігравала кримськотатарська інтелігенція.

Джерела та література

1. Баліч У. Состояние народного просвещения в Крыму // Педагогическая жизнь Крыма. – 1925. – №6.
2. Ганкевич В.Ю. На службе правде и просвещению: Краткий биографический очерк Исмаила Гапринского (1851 – 1914). – Симферополь, 2000 с.
3. Державний архів автономної республіки Крим (далі ДААРК). – Ф.219. – Спр.1767.
4. ДААРК. – Ф.1. – Оп.1. – Спр.358.
5. Петровская Е. Достижения и недочеты Крымгиза, как национального издательства // Пути коммунистического просвещения. – 1926. – №12.
6. Симферополю 200 лет. – Киев, 1984.
7. Хроника // Педагогическая жизнь Крыма. – 1925. – №5.

Каламбет С.В., Чайка В.М.,

НЕПОДАТКОВІ ПЛАТЕЖІ ЯК ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА НАПОВНЕННЯ БЮДЖЕТУ

В організаційних заходах щодо забезпечення виконання положень Стратегії діяльності державної контрольно-ревізійної служби в Україні на 2003-2005 роки, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 26.11.2002 № 997 [5] зазначено, що одним із напрямків діяльності Державної контрольно-ревізійної служби України (далі ДКРС) є сприяння мобілізації надходжень до бюджетів усіх рівнів.

В той же час, згідно з положеннями ст.2 Закону України “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” від 21.12.2000 № 2181-III [4] службі сьогодні не надано право здійснювати перевірки повноти збору та своєчасності перерахування стосовно передбачених податковими законами України загальнодержавних і місцевих податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

Таким чином, основними сферами діяльності ДКРС по сприянню наповненню бюджетів є неподаткові надходження і доходи від операцій з капіталом.

Слід відмітити, що питання діяльності ДКРС розглядалися багатьма авторами, зокрема М.Т. Білухою, Н.С. Вітвицькою, І.Ю. Чумаковою, М.Т. Фенченком, Є.М. Романів, Р.Л. Хом'як, А.С. Морозом, В.В. Гресик [7], П.К. Германчуком, І.Б. Стефанюком, Н.І. Рубан, В.Т. Александровою, О.І. Назарчуком [6] та ін. Однак в період реформування ДКРС назріли певні проблеми, вирішення яких є нагальною проблемою сьогодення.

Визначення основних проблем невиконання окремими суб'єктами господарювання, в тому числі і бюджетними установами, вимог Бюджетного кодексу України [1] та інших нормативно-правових актів, які регулюють бюджетний процес, що виявилось за результатами проведених контрольно-ревізійним управлінням в Дніпропетровській області у 2002, 2003 та 2004 роках контрольних заходів й стало предметом аналізу даної статті.

При проведенні ревізій та перевірок значна увага приділяється утворенню та напрямкам використання власних надходжень бюджетних установ, які включаються до спеціальних фондів бюджетів усіх рівнів і

перелік груп яких визначено постановою Кабінету Міністрів України від 17.05.2002 №659 "Про затвердження переліку груп власних надходжень бюджетних установ, вимог щодо їх утворення та напрямів використання" [2]. А саме доходам спеціального фонду таким як: плата за послуги, надання яких пов'язане з використанням основних функцій та завдань бюджетних установ; за оренду майна; квартирна плата та плата за гуртожиток; кошти від господарсько-виробничої діяльності допоміжних господарств, навчально-допоміжних господарств, майстерень; надходження від реалізації майна; кошти отримані на виконання окремих конкретних доручень; благодійні внески.

Поряд із викладеним, незважаючи на обмежені повноваження служби по залученню до бюджетів загальнодержавних і місцевих податків, зборів та інших обов'язкових платежів, управлінням проводиться певна робота і з цього напрямку, а саме: започатковане проведення перевірок, спрямованих на дослідження стану виконання органами місцевого самоврядування наданих їм повноважень.

Практика таких перевірок показує, що на сьогодні органами місцевого самоврядування не використовуються усі можливі доходні джерела наповнення бюджетів місцевого рівня, регламентовані діючим бюджетним законодавством, наслідком чого є непоодинокі випадки втрат фінансових ресурсів.

Запровадження комплексного поєднання аналітичних та ревізійних форм контролю, має на меті насамперед виявлення втрат бюджетних ресурсів як при плануванні, так і при виконанні доходних частин відповідних місцевих бюджетів, а також виявлення сукупності причин та факторів, що негативно впливають на формування показників бюджету відповідної територіальної громади, та, в подальшому, на створення підґрунтя для прийняття відповідних заходів щодо забезпечення максимальних надходжень до бюджетів.

Протягом останніх років контрольно-ревізійним управлінням у Дніпропетровській області значно розширений спектр ревізійних дій у сфері земельних відносин, якими виявлено значні невикористані резерви по наповненню як місцевих, так і державного бюджетів за рахунок орендної плати та коштів від продажу землі.

Як показують результати проведених на протязі 2002, 2003 та 2004 років перевірок, внаслідок використання земельних ділянок без укладання договорів оренди та заниження ставок орендної плати, а також з причини фактичної відсутності контролю за повним і своєчасним виконанням умов договорів оренди та договорів купівлі-продажу, місцевими бюджетами було недоотримано понад 5 млн. грн.

Аналогічно, через відсутність контролю за повнотою надходжень коштів від втрат земель сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва бюджетами також недоотримуються значні суми. Так, перевіркою ВАТ "Орджонікідзевський гірничо-збагачувальний комбінат" встановлено втрати лише обласним бюджетом коштів у сумі 2,1 млн. грн., внаслідок перерахування цих коштів не до обласного бюджету, а КСП ім. Горького, на землях якого розташовані об'єкти комбінату. Завдяки вжитим управлінням заходам з даної суми вже відшкодовано понад 0,5 млн. грн.

Аналіз операцій із землею також показав, що значне недоотримання бюджетом фінансових ресурсів обумовлене відсутністю відповідного обліку у частині нарахування орендної плати за землю у розрізі орендарів, а також інформації щодо повноти та своєчасності сплати ними орендної плати як у органах самоврядування, так і у відділах земельних ресурсів. Це зумовлене недостатнім рівнем взаємодії між зазначеними структурами та міськими податковими органами, фактичним підґрунтям якого явилися певні прогалини у діючому законодавстві, в результаті чого заборгованість з орендної плати усупереч вимогам пункту 9 статті 78 та пункту 2 статті 56 Бюджетного кодексу [1] не знаходить відображення у звіті про бюджетну заборгованість місцевих бюджетів.

Так, результати ряду заходів, проведених у ході перевірки виконання бюджету міста Нікополь, дали змогу зробити висновок, що реально невикористаний резерв по наповненню бюджету за рахунок орендної плати за землю сягає 1,3 млн. грн. і простежується за рядом напрямків, серед яких, лише непереоформлення користування земельними ділянками з правом оренди, у відповідності до положень Земельного кодексу, вплинуло на недоотримання бюджетом доходів понад 1,0 млн. грн.

А завдяки проведеної перевірки спільній роботі органів ДКРС і адміністрації міста Дніпродзержинськ щодо мобілізації резервів наповнення бюджету міста забезпечено додаткових надходжень до бюджету орендної плати тільки протягом грудня 2002 року у розмірі 825 тис. грн. та протягом 2003 року у розмірі понад 1,0 млн. грн. Аналогічно, спільними діями органів ДКРС і адміністрації міста Марганець забезпечено додаткове надходження у 2003 році 153 тис. грн. орендної плати за землю.

Іншим прикладом проведеної управлінням роботи по наповненню бюджетів неподатковими платіжниками стала перевірка Регіонального відділення Фонду державного майна щодо здійснення ним Державної програми приватизації на регіональному рівні.

Вже на початковому етапі перевірки, аналіз звітних показників діяльності регіонального відділення показав, що внаслідок відсутності економічно-обґрунтованої системи планування та неналежного виконання розпорядчих функцій, на сьогодні не у повній мірі використовуються джерела наповнення бюджету саме від використання державного майна на платній основі.

Наприклад, однією з резонансних перевірок стала перевірка ВАТ "Дніпроазот", за результатами якої встановлено недоотримання фінансових ресурсів у сумі майже 3,0 млн. грн. з причини безоплатного використання товариством державного майна.

Аналогічно, перевіркою ВАТ "Дніпрошина" встановлено самостійне укладання товариством ряду договорів на оренду державного майна із сторонніми суб'єктами господарювання, без погодження з регіональним відділенням Фонду державного майна, у відповідності з якими товариство отримало більше 160 тис. грн. При цьому належні суми до державного бюджету товариством не перераховувалися.

Результати перевірок використання державного майна, призвели до висновку щодо актуальності питання ефективності управління майном і комунальної власності, внаслідок чого управлінням до планів ро-

боти у 2003 році були включені ревізії фондів (управлінь, комітетів, відділів) комунальної власності та перевірки виконання ними функцій щодо збереження та ефективного управління комунальним майном, якими встановлені численні порушення в частині неефективного використання комунального майна, а також втрати бюджетних коштів, зокрема у результаті неврегульованості статусу окремих установ, яким органами місцевого самоврядування надані функції з управління комунальним майном.

Так, перевіркою Управління майном спільної власності територіальних громад області з питань використання ним бюджетних коштів та виконання функцій з управління комунальним майном виявлені суперечності статутних документів установи чинному бюджетному законодавству у частині чіткого визначення статусу Управління, як бюджетної установи або одержувача бюджетних коштів, та забезпечення прийняття участі Управління у бюджетному процесі згідно з вимогами Бюджетного кодексу України.

Зокрема, перевіркою встановлено, що в порушення статей 2 та 48 Бюджетного кодексу України [1] і статті 7 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" [3] джерелом фінансування видатків Управління, яке за своїм статутом – бюджетна установа, є частина коштів від оренди комунального майна, що надходять на банківській рахунок Управління, відкритий не в органах казначейства, а в АКБ "Укрсоцбанк".

За такими умовами Управління виключено з бюджетного процесу, а обласним бюджетом протягом 2000 – 2002 років недоотримано доходів від оренди у загальній сумі 1,2 млн. грн., які, у свою чергу, використані Управлінням на власні потреби.

Аналогічні порушення були виявлені перевітками у фондах комунального майна міст Жовті Води, Марганець, Кривий Ріг, Павлоград та управліннях майном спільної власності територіальних громад Верхньодніпровського, Магдалинівського, Солонянського і Криничанського районів Дніпропетровської області. Фінансування вказаних органів здійснюється за рахунок частини коштів від приватизації та оренди комунального майна, що надходять на рахунки фондів (управлінь), відкриті у комерційних банках. За таких умов вказані органи виключені з бюджетного процесу, а відповідними бюджетами недоотримані певні суми доходів, зокрема, бюджетом міста Жовті Води та Верхньодніпровським районним бюджетом по 40 тис. грн.

За результатами аналізу вказаних перевірок, контрольно-ревізійним управлінням з метою мобілізації резервів для забезпечення максимального наповнення бюджетів, органам виконавчої влади та місцевого самоврядування, головним розпорядникам бюджетних коштів, контролюючим органам, організаціям та установам, причетним до процесу формування та виконання бюджетів на місцях, запропоновано впровадження ряду управлінських заходів щодо механізмів: координації дій щодо чіткого визначення функцій обліку та контролю за своєчасністю і повнотою надходження орендної плати за землю, а також проведення інших заходів у сфері земельних відносин; активізації дій по максимальному наповненню доходної частини спеціального фонду бюджетів власними надходженнями бюджетних установ; оптимізації дій по операціях з комунальним майном.

Застосування при формуванні показників доходної частини бюджетів та прийнятті відповідних управлінських рішень вищевказаних пропозицій контрольно-ревізійного управління тільки у 2003 році, за даними проведеного моніторингу виконання управлінських рішень відповідними органами влади та місцевого самоврядування міст Дніпродзержинська, Орджонікідзе та Тернівка, Новомосковського, Васильківського, Верхньодніпровського, Криничанського та Межівського районів, дозволило додатково отримати у доходи бюджетів біля 3 млн. грн.

Таким чином, враховуючи викладене, тема оптимізації бюджетних надходжень залишається проблемною і актуальною не тільки серед вчених та законодавців, а й серед практиків. Разом з цим, повноваження контрольно-ревізійної служби щодо перевірок повноти збору неподаткових платежів законодавчо чітко не визначені, що не дозволяє розширити спектр заходів, направлених на залучення додаткових надходжень до бюджетів усіх рівнів. При цьому одним із можливих шляхів вирішення існуючої проблеми може бути урегулювання даного питання у проекті Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні".

Джерела та література

1. Бюджетний кодекс України №2542-111 від 21.06.2001 // Офіційний вісник України. – 2001. – №29. – С. 1.
2. Про затвердження переліку груп власних надходжень бюджетних установ, вимог щодо їх утворення та напрямів використання: постанова Кабінету Міністрів України від 17.05.2002 №659 // Офіційний вісник України. – 2002. – №21. – С.42.
3. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28.12.1994 №334/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №4. – С.28.
4. Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами: Закон України від 21.12.2000 №2181-III // Офіційний вісник України. – 2001. – №7. – С.1.
5. Стратегія діяльності державної контрольно-ревізійної служби в Україні на 2003-2005 роки: наказ Міністерства фінансів України від 26.11.2002 №997.
6. Германчук П.К., Стефанюк І.Б., Рубан Н.І., Александров В.Т., Назарчук О.І. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит. – К.: НВП "АВТ", 2004. – 424 с.
7. Романів Є.М., Хом'як Р.Л., Мороз А.С., Гресик В.В. Контроль і ревізія. – Львів: "Інтелект-Захід", 2001. – 200 с.